

Natuurlijke Bestrijding van Oprukkende Plaagdieren

NATUURLIJK TUINIEREN

ERIK HOOIJBERG

Afgelopen jaar hebben veel mensen last gehad van de eikenprocessierups. Ook op Ons Buiten zaten nesten. Heel vervelend: de haartjes van de rups veroorzaken bultjes en jeuk, veel jeuk. Gelukkig vertelt Erik ons het een en ander over natuurlijke bestrijdingsmiddelen.

Thaumetopoea processionea: eikenprocessierups en vlinder. Afgelopen zomer was er een om niet snel te vergeten. Voor de tweede keer op rij was het in Nederland Zuid-Europees warm. En niet alleen hier, ook op IJsland, waar we met vakantie waren, was het buitensporig warm. Gletsjers daar smelten weg, al jaren lang.

Dat geeft prachtige watervallen, maar het is een keer op. Een vraag die je kunt stellen: hoe reageert de natuur daarop? In Zuid-Europa bijvoorbeeld is ook prachtige natuur te vinden, met plant- en diersoorten die we van eerdere reizen kennen. Het vliegend hert is een prachtige kever. De bijeneter is een vogel die wat kleur betreft niet onderdoet voor onze ijsvogels. Als de natuurlijke omstandigheden het toelaten, komen allerhande soorten onze kant op. De kruiers langzamer dan de vliegers, tenzij ze een lift krijgen. Bijvoorbeeld met pot- en vijverplanten die we aanschaffen bij tuincentra en via internet.

Fotograaf: Luc Hoogenstein
(bron: IVN.nl)

Wereldreizigers op pad

De vlinder *Thaumetopoea processionea*, op naam gebracht door Linnaeus in 1758, is ook een reiziger. De Latijnse naam verwijst naar de wonderbaarlijke processies die de rupsen ondernemen. Het betreft een nachtvlinder in de familie van de tandvlinders. Het imago, de vlinder dus, is grijs van kleur, heeft grote oogbollen en sprietige aanhangsels aan de kop waarmee geuren kunnen worden waargenomen. De vlinders zien er stoer uit en vliegen van juli tot september rond. Niet veel tuinders zullen deze vlinder ooit hebben gezien, maar de rupsen zijn berucht. In eerste instantie is het best een geinig gezicht. Eiken-processierupsen die achter elkaar aanlopen tot boven in de bomen om zich daar te goed te doen aan het frisse groen van de eik. Ze zijn eenkennig en eten alleen het blad van de eik.

Kenmerken van vlinder en rups

De vlinderstichting meldt ons de volgende kenmerken van de vlinder. "Voorvleugellengte: vrouwen 14-16 mm, mannen 16-17 mm. Op de bruinachtige geelgrijze voorvleugel bevinden zich enkele zwartachtige, naar binnen toe versmallende dwarslijnen en een kleine onduidelijke middenstip in de vorm van een komma. De vleugelwortel is altijd opvallend lichter gekleurd. De dwarslijnen en banden op de

voorvleugel variëren sterk in kleur en intensiteit."

En de kenmerken van de rups.

"Tot 23 mm; lichaam overdekt met lange, witachtige haren, die op roodachtige wratten staan ingeplant; kleur van de lijn boven de spiracila blauwachtig grijs, daaronder groenachtig grijs; de segmenten

vier tot twaalf hebben elk een fluweelachtige zwarte vlek op de rugzijde; kop zwartachtig bruin. De haren veroorzaken een bijzonder onaangename uitslag."

Processies op Ons Buiten

De haren van de rupsen kunnen irritaties veroorzaken aan de blote huid, ogen en luchtwegen. Niet alleen bij mensen, maar ook bij huisdieren. Het zijn vooral de kleine, korte haartjes die de uitslag veroorzaken. Vooral als de rupsen aan de wandel gaan, van mei tot begin juli. Maar ook de ondergroei van aangedane eiken kan nog lang last geven vanwege gevallen haren.

Voor het jaar 1980 kwam de vlinder nauwelijks in Nederland voor. Wel in Midden- en Zuid-Europa oostwaarts tot Zuid-Rusland en Voor-Azië. Vanaf 1987 heeft het diertje zich goed gevestigd in Brabant en Limburg en is inmiddels aan een stevige opmars bezig in heel Nederland. Niet alleen in de monocultuur van eikenbossen en eikenlanen. Ook individuele eiken zoals op het tuinpark worden gevonden.

Wegzuigen en nader onderzoek

Valt daar nu niets aan te doen? Jazeker. Via de gemeente Amsterdam zijn op ons tuinpark ruimploegen aan de gang geweest. In beschermende kleding hebben die in aangedane tuinen de rupsen weggehaald met een soort grote stofzuiger. En er is onderzoek gedaan naar biologische

bestrijding. Niet in Amsterdam, maar in Westerveld. De website van 'Nature Today'

meldt daarover het volgende: "In 2018 is in de gemeente Westerveld (Drenthe) onder leiding van 'de Boermarke Wapserveen', een lokale overkoepelende organisatie voor de agrarische sector, het project 'Natuurlijke bestrijding eikenprocessierups' gestart. Drie jaar lang wordt gekeken hoe het aantal eikenprocessierupsen zich ontwikkelt. Op alle locaties worden 64 eikenbomen gevolgd. De bomen zijn voor een groot deel halfwas bomen en verkeren in dezelfde conditie."

Natuurlijke bestrijding

In 2018 werden op de proeflocatie duizenden planten van tientallen soorten aangeplant om natuurlijke vijanden van de eikenprocessierupsen te lokken, zoals sluipwespen, sluipvliegen, gaasvliegen en zweefvliegen. Ook werden er twintig nestkasten opgehangen voor vogels die insecten eten. Verder zijn er kasten voor vleermuizen opgehangen en zijn in het vroege voorjaar kleine aantallen natuurlijke vijanden van de rups uitgezet om een opstartpopulatie te realiseren. Wat blijkt nu al in het tweede onderzoeksjaar? Dankzij de activiteiten van vogels als koolmezen, mussen, spreeuwen, pimpelmezen en insecten als de kleine poppenrover en zoogdieren als de grootoorvleermuis is de overlast van de eikenprocessierups met 80% verminderd ten opzichte van de controlelocatie. Dat smaakt naar meer, ook voor ons tuinpark. Hang dus vooral veel nestkasten op voor vogels en vleermuizen en zorg voor een plantensoortenrijke ondergroei die roofinsecten aantrekt. Op die manier helpt u mee met natuurlijke bestrijding van de eikenprocessierups.

Thaumetopoea processionea; vlinder
(bron: Vilda/Lars Soerink/Hechtonius op Wikimedia Commons)

Koolmees eet eikenprocessierups
(bron: Bomenbelang.nl)

Voor meer informatie:
groen@ons-buiten.nl en de websites van
www.vlinderstichting.nl en
www.naturetoday.com.